

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

המלך

פרשת מטות

תורה

מבחן האדם והצלחתו תלוי בדיבורו

במדבר פרק ל פסוק (ב) וַיִּדְבֹּר מֹשֶׁה אֶל רְאִשֵׁי הַמִּטּוֹת לִבְנֵי יִשְׂרָאֵל לֵאמֹר זֶה הַדָּבָר אֲשֶׁר צִוָּה יְקֹוֹק: (ג) אִישׁ כִּי יִדְרֹךְ לִיקָוֶךָ אוֹ הַשִּׁבְעָה שִׁבְעָה אָסֹר אָסֹר עַל נַפְשׁוֹ לֹא יִזְלֹךְ דְּבָרוֹ כִּכֹּל הַיּוֹצֵא מִפִּיו יַעֲשֶׂה:
שאלות:

א { ויש לדקדק בלשון המקרא שלכאורה התיבות לא יחל דברו מיותרות והיה מספיק לכתוב איש כי ידור וכו' לאסור איסור על נפשו, ככל היוצא מפיו יעשה, ומדוע היה צריך לומר גם לא יחל דברו?
ב { ועוד קשה שזה בעצם כפל הלשון כי משמעות לא יחל דברו היינו ככל היוצא מפיו יעשה?

הדיבור:

כל מעלת האדם על יתר הבריאה דומם צומח ובעלי חיים הוא במה שמוגדר "המדבר" כדכתיב בראשית פרק ב פסוק ז וַיִּצְרֶה יְקֹוֹק אֱלֹהִים אֶת-הָאָדָם עֶפְרָיִם מִרֶחֱאֲדָמָה וַיִּפַּח בְּאַפִּיו נִשְׁמַת חַיִּים וַיְהִי הָאָדָם לְנֶפֶשׁ חַיָּה: וכתרגומו באונקלוס (ז) וברא יי אלהים ית אדם עפרא מן ארעא ונפח באפוהי נשמתא דחיי והות באדם לרוח ממללא: וזה אחד הפלאים והניסים שאין כמותו אשר מתחולל עם האדם בכל רגע, שהרי גם לבעלי חיים יש את אותם כלים שיש בפה של האדם וגם כל מוצאות הגרונות וההיגוי אך למרות זאת אינם יכולים לדבר אלא להשמיע קול בלבד, מלבד האתון של בלעם שנברא בבין השמשות של בריאת העולם כמבואר בתנא בפרקי אבות בשביל להוכיח לבלעם שאפילו פיו אינו ברשותו, ואילו האדם בהוצאת הקול יכול להגות אותיות ומשפטים ולהביע בכך את חוכמתו ובינתו הדרכתו והנחיותיו את הערכתו ושלילתו את חיבתו לזולת ואת שנאתו אף את כעסו ואת רוגזו אף הכפשתו של הזולת ורכילות ואת כל הגיגי ליבו וכדומא, והמתבונן בנס הגדול שמתחולל עם האדם בכל רגע שרוצה לפתוח את פיו ולדבר מטוב ועד רע ואשרי מי שינצל הדבר לטובה, ואף גם זאת כבר אמר שלמה המלך בחוכמתו כי האדם ניכר דרגתו מדיבורו, במשלי פרק כז (כא) מִצְרָף לְכֶסֶף וְכוֹר לְזָהָב וְאִישׁ לִפִּי מִהֲלָלוֹ: וכתב על כך בספר שערי תשובה לרבינו יונה שער ג אות קמח וז"ל ונאמר (משלי כז, כא): מצרף לכסף וכו' לזהב ואיש לפי מהללו, פירושו מעלות האדם לפי מה שיהלל, אם הוא משבח המעשים הטובים והחכמים והצדיקים תדע כי איש טוב הוא ושרש הצדק נמצא בו, כי לא ימצא את לבו רק לשבח את הטוב והטובים תמיד בכל דבריו, ולגנות את העבירות ולהבזות בעליהן וכו', והמשבח מעשים מגונים או מהלל רשעים הוא הרשע הגמור והמחלל את עבודת השם יתברך עכ"ל. הראת לדעת כי בחינת מהותו של האדם ודרגתו על פי דיבורו לטוב ולרע, ומלבד כל זאת לצערנו כל המחלוקות והמריבות הן נתונים בפיו של האדם הן בביתו והן בחברתו הכל תלוי בפיו כמאמר שלמה המלך במשלי פרק יח פסוק כא מְוֹת וְחַיִּים בְּיַד-לָשׁוֹן וכו': והמצאות שאדם בפיו יכול לרומם ולהשפיל וכמה טועים בני אדם שאינם יודעים לנצל את העוצמה שיש בפיו של האדם ללמוד וללמד לפרן ולהרעף אהבה לזולת לאשתו ובניו וכן הרב והמחנך לתלמידיו שפעמים רבות במילה אחת טובה ומחממת את הלב מחוללים מהפך לטובה או ח"ו להיפך ממיטים אסון וחורבן, והמשכיל ינצל דיבורו לקרב את הלבבות לעבודת השם כאשר ידע לדבר בנעימות, כי בדרך זו מתקיים בו מאמר שלמה המלך במשלי פרק כה (טו) בְּאָרֶץ אֲפִים יִפְתָּה קֶצֶץ וְלָשׁוֹן רַכָּה תִשְׁבֶּרֶגְרָם: וכך יכול לקרב את הלבבות לאבינו שבשמים, אולם מי שפיו משתלח ומביע כעס ורוגז על כל דבר הרי מרחיק מעליו את הבריות ואינם רוצים להיות בסביבתו ולא חפצים בקרבתו ואף מאבד את בני ביתו ואת שלום ביתו יחד עם אשתו. הראת לדעת שהחיים והמוות ואף השלום האושר והעושר החינוך וההצלחה הכל תלוי בלשונו ודיבורו של האדם, והתורה מלמדת אותנו שככל שהאדם לא יחלל את דברו ויקדש את מאמרו כך יזכה שככל היוצא מפיו יעשה ומובטחת לו ההצלחה והברכה שלום בית ושמחה.

מדוע נכתב לא יחל דברו:

אחר הדברים האלה יובן היטב לשון הפסוק כיון שרצון התורה לאלפנו מלבד שחובת האדם לעמוד בדיבורו ולקיים את מאמרו, עוד רצון התורה ללמדנו שסוד ההצלחה של האדם החיים והמוות, השמחה והעצבות, השלום והמחלוקת, החינוך והכישלון, החכמה והתקשורת הכל תלוי בדיבורו, וככל שידע לקדש את דיבורו ואת מאמרו להעבירו בכור ההיתוך ולצרפו ולזככו שיהיה בתכלית הזכות העדינות והאצילות והחביבות כדכתיב לא יחל דברו, יזכה ככל היוצא מפיו יעשה וכך תרבה גדולתו והצלחתו של האדם.

שמירת הדיבור של האדם:

וכתב הבא"ח לבאר היות ודיבור האדם יש בו שני חלקים חלק הקודש וחלק החול ובגמטריה דבור הוא אותיות רי"ב, וחלק הקודש נקרא בשם "סם חיים" היינו התורה והתפילה שהן סם חיים לאדם ובגמטריה סם חיים הם קס"ח, ואילו חלק השייך לענייני דעלמא נקרא בשם "חול" הכונה לדברי חולין ותיבת "חול" בגמטריה ד"ס, ובס"ה סם חיים קס"ח עם חול שזה מ"ד ביחד גימטריה עולה דבור שהן רי"ב. והתורה מרמזת "לא יחל דברו" אם האדם יזהר שלא יעשה דיבורו חולין אלא אפילו ענייני דעלמא יעשה למען שמו יתברך, וק"ו שיזהר שלא יחלל את הקודש הן בביטול תורה ע"י דברים בטלים והן ע"י דבור האסור ע"י יזכה ככל היוצא מפיו יעשה והקב"ה יעשה כרצונו.

בין המצרים צריך זהירות במשנה תוקף:

ויש להוסיף הרי כידוע אשר כתב האריז"ל כי מספר שעות של כ"ב ימי בין המצרים נחלקים לשני חלקים והן י"ג ימים בחודש תמוז שהן שיי"ב שעות מבחינת וישב ממנו שבי שליטת עשיו ולקח שבי את השעות האלו לשליטתו, ועוד ט' ימים של חודש אב שהן יותר חמורים ונוהגים בהן אבילות יותר בתספורת בכיבוס ובשר וכו' והם רי"ו פחות ד' שעות של אחה"צ

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

ביום ט"ב שבו מתחיל הארת הגאולה נשארו רי"ב שעות שהן בגמטריא דבור, ללמדנו שהימים הקשים הללו אשר בהן מידת הדין מתוחה ובכל דור ודור נעשים בו גזרות קשות מאוד מאז חטא המרגלים בלשונם אשר הוציאו דיבה על הארץ והסיטו את כלל ישראל נגד השי"ת עד שוישאו את קולם לבכות ומאז נגזר שאתם בכיתם בכיה של חנים אף אני אתן לכם בכיה לדורות, ולכן הגזרות הקשות הולכות וחוזרות בתקופה קשה זו, וכיון ששורשם מחמת כישלון הדבור לכן מספר הימים כ"ב כנגד כ"ב אותיות הדיבור, וכן השעות של ט' ימי אב כמנין דבור, וממילא חובתו של כל אדם מקבלת משנה תוקף להיות זהיר ונוהר ומזהיר לבל יכשל בדבורו ולא יחללנו כי זה התיקון של תקופה זו שעד כמה שנשמור את לשוננו ואת דיבורו כך נזכה לבטל גזרות קשות ורעות ונחיש גאולתנו במהרה.

מעלת הראשונים בגלל שלא פגמו כ"ב אותיות תפילתם מתקבלת:

כתב השל"ה שער האותיות אות שי"ן ד. ובה נבין מעלת הראשונים ע"ה, שהיתה תפלתם נשמעת מיד, מפני שהיו נזהרים שלא לפגום כ"ב אותיות, שהם חמש מוצאות אחה"ע - בגרון, בומ"ף - בשפון, גיכ"ק - בחיך, דטלנ"ת - בלישניה, זסשר"ץ - בשיניים, הקבועות בפה, בשיחה בטלה, ושאר הדברים הפוגמים הלשון, לכך היתה תפלתם בוקעת הרקיעים, ועולה עד למעלה מעלה לעורר הרחמים. וכן אמרו בזהר (ח"ב דף י"ד ע"ב), כי בשעה שהיה רבי שמעון בן יוחאי ע"ה עוסק בתורה, היו כמה אלף ורבות מלאכי השרת שומעים קולו. והטעם, כי מפני שהיו חמש מוצאות היוצאים מפהם טהורים, היו קושרים ומייחדים כל העולמות, כי קול ודיבור היוצא מפהם היה נעשית נחת רוח למעלה. אמנם, בהיות פגם בחמש מוצאות, הבל התפלה והתורה היוצא מפיו, יוצא על ידי פגם וסירכא, ואי אפשר שיתייחד למעלה, 'כי כל [איש] אשר בו מום לא יקרבו' (ויקרא כא, יח). ועל מוצא כ"ב האותיות נאמר (דברים כג, טו) 'ולא יראה ב"ך ערות דבר'. ומעין זה מצאנו ב**מסכת תענית דף כה ע"ב** שוב מעשה ברבי אלעזר שירד לפני התיבה ואמר עשרים וארבע ברכות ולא נענה. ירד רבי עקיבא אחריו, ואמר אבינו מלכנו אין לנו מלך אלא אתה. אבינו מלכנו למענך רחם עלינו, וירדו גשמים. הווי מרנני רבנן. יצתה בת קול ואמרה לא מפני שזה גדול מזה, אלא שזה מעביר על מידותיו, וזה אינו מעביר על מדותיו. הראת לדעת כי המעביר על מידותיו והיינו ששותק בזמן מריבה ושומר פיו זוכה שתפילתו מתקבלת.

במעלת שמירת הפה:

כאשר מסופר על הגאון המופלא רבי חסדאי אלמושנינו זצוק"ל מרא דאתרא בעיר טיטואן שבמרוקו הספרדית נפטר בשנת תפ"ח ומחבר הספר משמר הקודש על התורה היה ידוע בכל שער עירו על הניסים הגלויים הפלא ופלא וכשאלו את הרב האם פועל ישועות מכח שמות קדושים הנקראים קבלה מעשית, השיב הרב שהכל בזכות שמירת הפה והלשון [כ"כ בספר פאס וחכמיה עמ' רל"ד].

עוד מסופר על אחד מגדולי הרבנים התאונן בפני האדמו"ר הבאבא סאלי זצוק"ל למה כשהוא מתפלל הוא לא נענה ואילו האדמו"ר כשמתפלל נענה, ענה לו מפני שאני שומר על עיני ופי [כ"כ מרן ראש ישיבת פורת יוסף הגר"י צדקה זצ"ל הובא בספר ולא תתורו בעמ' קי"ג].

כתב בספר שיח יוסף מעשה עם החפץ חיים:

סיפר לי נכדו של הגאון רבי אהרן נויבירט זצ"ל על מעשה שהיה עם סבו וכך סיפר ר' אהרן מידי פעם הייתי נוסע לח"ח כדי להתייעץ עמו בעניני הרבנות שלי בגרמניה פעם אחת לפני שחזרתי לקהילתי בגרמניה שאלתי את הח"ח מה לדבר בשבת הקרובה כדי לחזק את הציבור, הח"ח שהיה אז בן לערך פ"ג שנים שכב במיטתו בשל חולשתו לפתע הורה לי להתקרב אליו וביקש שאפתח את פיו הייתי נרעש ונפחד לא הבנתי לפתוח את פיו של הח"ח מי מוכן להכנס לא תוך לוע הארי, אולם הח"ח הורה לי בשנית לפתוח את פיו מתוך אימה ויראה פתחתי את פיו הקדוש וגיליתי שתי שורות שיניים צחורות מסודרות ושלמות כשל בחור צעיר. עמדתי נפעם ואז ביקש הח"ח תספור נא כמה שיניים יש בפי ואכן בדחילו ורחימו מלאתי אחר בקשתו וספרתי שלושים ושתים שיניים שן לא נעדרה שן לא נפגמה, ואז נטל הח"ח את ידי ואמר בחיך אני שמרתי על הפה שנתן לי הקב"ה והקב"ה שמר על הפה שלי, והוסיף ואמר את זה תספר לבני עדתך בדרשה שראיתי יהודי ישיש מאד וכל שיניו שלמות זה הכל משום ששמר על פיו מלשה"ד ודיבורים.

דברי הגר"ח עוזר על ספרי המשנה ברורה:

כמו כן היה אומר הגאון ר' חיים עוזר זצ"ל שדברי החפץ חיים הם כמו ה"מן של דור המדבר שנער וזקן כל אחד היה טועם בו לפי טעמו וכמו כן דברי הח"ח הרי הם ערבים ומתקבלים הן לנערים או לזקנים ואפילו לת"ח מופלגים כולם טועמים בו כל אחד לפי דרגתו וכל זה גם מחמת גדלות שמירת הלשון של הח"ח.

מוסר השכל כוחה של מלה טובה או ההיפך:

למדנו מהאמור עד כמה עוצמת הפה והכוח שיש לאדם בדיבורו לטוב ולרע והחכם מנצל לטובה כי במילה אחת אפשר לחולל מהפך כאשר מסופר כשרבי איסר זלמן מלצר זצ"ל לימים נהיה ראש ישיבת עץ חיים עלה לארץ בא לבקר את הגאון הרב בגניס רבה של ירושלים תוך כדי שיחה הודה ר' איסר זלמן מלצר לרב בגניס שניהם למדו בצעירותם בישיבה של הנצי"ב מוולאז'ין ואמר כי כל מעמדו הרוחני הוא בזכותו, ומעשה שהיה כך היה כאשר הגרא"ז מלצר היה נער בא ללמוד בישיבתו המפורסמת של הנצי"ב מוולאז'ין אך נכנס לישיבה הבחין בהבדל החד בין מראהו העלוב ובגדיו המרופטים לעומת שאר הבחורים וגמר בלבו לחזור למחרת הביתה, הנצי"ב שהבחין במבוכתו של הנער החדש ניגש לשולחנו ושאל אותו שאלה בלימוד ומאד מאד שיבח את תשובתו, למחרת ניגש הר' בגניס שאף הוא היה תלמיד הישיבה לר' איסר זלמן וחזר וסיפר כמה הנצי"ב התפעל מתשובתו והודות לעידוד הזה נשאר ר' איסר זלמן בישיבה ועלה ונתעלה. ומצד שני הכסיל יכול להחרים עולמות במילה אחת כאשר פגשתי תלמיד מהנושרים מעולם הישיבות שהכרתי ושוחחתי איתו כיצד הגיע לכך, והשיב שהכל בגלל הרב שלמד אצלו שפעם פגע בו בשיעור לפני התלמידים ואמר לו מילה פוגעת ומאז נכנס לו

הרב הראשי עיה"ק אלעד מרדכי מלכא שליט"א
נשיא וראש מוסדות "אור המלך"

מחבר ספרי שו"ת דרך המלך, אמרי מרדכי, ודרכי המלך על המועדים ועוד
רשת מעונות, ורשת גנים, ת"ת פרי תואר, ובית יעקב פרי תואר, תיכון בית יעקב החדש, ת"ת מאור ישראל,
ישיבה קטנה ארחות יהודה, ביהמ"ד גבוה לרבנים ודיינים "לקח טוב" קופת "מפעל החסד" אלעד
Chief Rabbi of Elad, Israel MORDECHAI MALKA, Founder & President of Institutions "Or Hamelech"

עיר התורה שקרובה אליך

שנאה בליבו על הרב ולא יכל ללמוד וכך לאט לאט התדרדר עד שהגיע לרחוב, הראת לדעת כי מילה אחת טובה בונה עולמות ודורות ומילה אחת יכולה להחריב דורות, וכל משכיל יתן את דעתו כיצד עליו לנצל את הנס והפלא שהקב"ה עושה לאדם בכל רגע בדיבורו ולנצלו לטובה בכדי להודות להלל ולשבח לפרגן ולחבב את אשתו ובניו ותלמידיו ועובדיו וכל הסובבים אותו ובזה זוכה לשלום בית והיות אהוב על הבריות, אולם כמה טועים שמקמצים בדיבורם וקשה להם לשבח את אשתו או זולתו כאילו משלם על כל מילה והרי כל מילה טובה אתה מחמם את הלב ומרבה אהבה ואחוה ומדוע למנוע הדבר, ואשרי אשר לא מחלל דיבורו שעיי"ז זוכה שככל היוצא מפיו השם עושה.

בידידות ואהבה
הצב"י מרדכי מלכא ס"ט